

Opening tentoonstelling Edams Museum, 31-3-2018

foto Gijsbert vd Wal

Dat Hayo mij vroeg had uiteraard te maken met de steun die de Vereniging Rembrandt eind vorig jaar verleende bij de aanschaf van de twee gezichten op Edam van Isaac Ouwater, de beelddraggers van deze tentoonstelling. Het was de eerste keer dat de VR het Edams Museum bij een aankoop steunde. Het museum bestaat al 123 jaar en de Vereniging Rembrandt is zelfs nog iets ouder, dus het mocht ook weleens tijd worden.

Het is niet de eerste keer dat ik hier ben. Dat was een kleine 5 jaar geleden, toen ik nog werkte als docent aan de Universiteit Utrecht. Met een collega begeleidde ik toen een cursus over stedelijk kunstbezit. 25 *bachelor* studenten kregen in deze werkgroep een stedelijk museum toegewezen waarvan in een periode van twee maanden moest worden uitgezocht hoe dat museum is ontstaan, hoe het zich in de loop der tijd heeft ontwikkeld, hoe het er nu bijstaat en wat zij daarvan vinden en wat zij er desgevraagd mee zouden willen doen.

De musea die door de studenten als onderwerp konden worden gekozen, wilden mijn collega en ik voor aanvang van de cursus natuurlijk wel allemaal gezien hebben, dus die verdeelden we. Hij ging naar Franeker, ik naar Brielle, hij naar Oss, ik naar Zutphen, hij naar Gorinchem, ik naar Edam. Hier raakte ik onder de indruk van het mooie gebouw, de zogenaamde mirakelen van Edam en de drijvende kelder in het Steenen Coopmanshuys. De student die over het Edams Museum schreef was eveneens onder de indruk van wat er allemaal te zien was, al vond zij ook dat het museum in een te krappe jas zat, een jas die door de nieuwe aanwinsten die de afgelopen jaren zijn gedaan nog krappere is gaan zitten natuurlijk.

De cursus was een groot succes en leidde zelfs tot een tentoonstelling, geïnitieerd door de Vereniging Rembrandt. Dat was een tentoonstelling met urgentie omdat stedelijke musea het

vanwege de economische crisis moeilijk hadden en het misschien nog wel steeds hebben. Het Edams Museum heeft er mogelijk ook de gevolgen van gevoeld. Die tentoonstelling vond twee jaar geleden plaats in Dordrecht en was een pleidooi voor onze stedelijke musea. Aan de hand van werk uit drie voorbeelden van dit type museum, dat van Leiden, Deventer en Dordrecht werd verteld hoe stedelijke collecties tot stand zijn gekomen, wat de aanleiding was tot hun oprichting en welke rol ze vervullen in de maatschappij.

De tentoonstelling liet hiernaast ook zien dat zonder de betrokkenheid van kunstlievende particulieren die stedelijke collecties een stuk minder interessant zouden zijn. Veel werk is namelijk geschonken en ook als een stedelijk museum een werk aankoopt lukt dat bijna nooit zonder de hulp van particulieren en particuliere organisaties als de VR. De VR steunt al sinds haar oprichtingstijd ook de stedelijke musea, omdat voor ons hun belang al vroeg volkomen duidelijk was en wij als geen ander begrijpen dat de collectie de ruggengraat is van elk museum. Hoe beter de collectie, hoe meer het museum een plek kan zijn voor verwondering en verdieping. Van trots ook, wat misschien minstens zo belangrijk is.

Op de uitnodiging staat onder mijn naam gastcurator. Ik maak voor de Vereniging Rembrandt namelijk tentoonstellingen. Dat heeft alles te maken met het jubileumjaar dat dit jaar wordt gevierd: 135 jaar zijn we inmiddels. Dat is erg oud en als je zo'n hoge leeftijd hebt bereikt is het belangrijk dat je laat zien dat je nog meetelt. Dat doen we in de eerste plaats met een tentoonstelling die later dit jaar opent in het KMM. Voor die tentoonstelling reizen uit heel Nederland zo'n 80 werken af die de afgelopen 10 jaar met steun van de VR zijn aangekocht: het gaat hier om absolute topstukken, zoals de *Bacchant* van Adriaan de Vries dat het Rijksmuseum in 2014 aankocht en het recent door het Van Gogh Museum aangekochte portret van Edvard Munch. Maar er zijn hier ook werken te zien die in de pers minder aandacht hebben gekregen, maar deze vanwege hun uitzonderlijke kwaliteit en hun belang voor de Collectie Nederland wel verdienen. Het gaat hierbij lang niet alleen om schilderijen of sculpturen, maar om kunst in alle denkbare vormen, vanaf de prehistorie tot heden en overal vandaan.

De tentoonstelling wil een indruk geven van hoe onze museale collecties de afgelopen 10 jaar met steun van de VR zijn verrijkt, maar er wordt ook ingegaan op de vraag waarom wij nog verzamelen. Dat is namelijk lang niet voor iedereen vanzelfsprekend, helemaal niet als je in de nieuwsbladen leest over overvolle depots. Diezelfde vraag wordt ook behandeld in de 20 satelliettentoonstellingen die door heel Nederland plaatsvinden. Hiervoor wordt steeds één werk dat de afgelopen 10 jaar met steun van de VR is aangekocht, getoond in relatie tot de collectie waartoe het is gaan behoren. Deze tentoonstellingen laten zien dat door een nieuwe aankoop het mogelijk wordt kunst en kunstenaars

beter te leren begrijpen of hoe hierdoor een nieuw perspectief kan worden geboden op de eigen of juist een andere cultuur.

Het Edams Museum zit niet bij de selectie musea waar deze minitentoonstellingen worden gehouden, Noord-Holland was al ruimschoots vertegenwoordigd. Maar het zou ook zeker aan de hand van de twee Ouwaters mogelijk zijn om duidelijk te maken waarom het belangrijk is dat musea moeten blijven verzamelen. Die schilderijen zijn in de eerste plaats gewoon goede kunst. Anders had de VR ze ook niet gesteund. Het is een genot te kijken naar die geweldig knap geschilderde stukjes stad met minutieus weergegeven architectuur. Je raakt bij het zien van al die details verzonken in gedachten over vervlogen tijden, je bent even weg uit de wereld van nu. Alleen al om die ervaring verdienen de schilderijen de steun van de VR. Maar uiteraard was het ook relevant dat op deze schilderijen Edam is afgebeeld. Dat maakte aannemelijk dat ze in het Edams Museum meer zouden kunnen betekenen dan elders. Vanwege hun voorstellingen kunnen ze de Edammers verwondering bieden over hun stad en ook aanleiding geven hier meer over te weten te komen. Zo bieden die schilderijen hen uiteindelijk ook een gevoel van thuis.

De aankoop van de Ouwaters illustreert ook een andere, meer onverwachte reden voor musea om te blijven verzamelen. Een meer sociale reden. De Ouwaters konden namelijk alleen worden verworven met steun van velen. Naast de steun van grote fondsen zoals de Vereniging Rembrandt, het VSBfonds de Gravin van Bylandt Stichting en de Rabobank Coöperatiefonds werd er ook plaatselijke steun gevonden. Zo heb ik begrepen dat ook de gemeente en de vriendenkring van het museum bijdroegen, maar bijvoorbeeld ook de plaatselijke supermarkt en een tandartspraktijk. Omdat hiernaast ook nog vele individuen geld in het laatje deden, kan gerust worden gezegd dat de twee aanwinsten niet alleen de collectie hebben versterkt, maar ook de band tussen het museum en de lokale bevolking. Ook daarom moeten musea blijven verzamelen, want een aankoop kan vaak alleen worden gerealiseerd door de inzet van de gemeenschap en als alles goed gaat, heeft die gemeenschap aan het einde iets om trots op te zijn.

Er is een beroemd citaat van George Brown, de eerste directeur van het National Museum in Amerika, dat luidt: 'A finished museum is a dead museum, and a dead museum is a useless museum.' Zo is het maar net. Musea moeten levendig zijn en relevant en dat lukt alleen door te blijven verzamelen. En daarbij is hulp nodig, van betrokken burgers, die óf uit zichzelf handelen, óf zijn verenigd in organisaties als de Vereniging Rembrandt. Bent u nog geen lid en denkt u eraan lid te worden, ga dan in het najaar naar het Kröller-Müller Museum, daar zult u zien waarom wij er toe doen en waarom het belangrijk is dat u met ons meedoet.

Ik spreek namens iedereen bij de VR als ik zeg dat ik hoop dat de huidige verzamelwoede van het Edams Museum, waarvan de tentoonstelling die u zo gaat bezoeken het bewijs is, nog lang aanhoudt en dat het ambitieniveau hoog blijft of zelfs nog naar boven wordt bijgesteld. Zo blijft het museum in Edam dé plek voor verbazing en verdieping, en ook dé plek die binnen de Edamse gemeenschap voor verbinding zorgt. De Vereniging Rembrandt staat in ieder geval klaar om Edam te helpen bij het realiseren van zijn droomaankopen.